

УДК 378.091.214.18:743

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-11>**Анастасія МЕЛЬНИЧУК,***orcid.org/0000-0001-9930-1652**викладач пластичної анатомії та композиції,
старший викладач кафедри цифрового візуального мистецтва
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури
(Київ, Україна) a.melnychuk@naoma.edu*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В РЕФОРМІ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ: ЗМІНА НАЗВИ ДИСЦИПЛІНИ «ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ» ЯК ШЛЯХ ДО КУЛЬТУРНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Стаття присвячена проблематиці лексичних трансформацій у сфері мистецької освіти, зокрема розгляду назви дисципліни «пластична анатомія» в контексті української мови та освітніх стандартів Національної академії образотворчого мистецтва. Використання запозичених термінів у сучасному українському художньому середовищі, зокрема в галузі пластичної анатомії, постає важливою темою для розгляду, оскільки ці терміни суттєво впливають на мовну практику та формування термінологічної системи. Запозичення термінів із європейських мов, таких як німецька, латинська, італійська, стали частиною української мовної традиції, проте їхнє використання вимагає ретельної адаптації з урахуванням національних мовних стандартів та культурної специфіки.

Проблема коректного вибору терміна полягає в необхідності збереження мовної ідентичності та уникнення надмірної залежності від інішомовних формулювань, що можуть не відповідати глибинним культурним і освітнім вимогам. У статті акцентується увага на значенні терміну «образотворча анатомія», який найбільш точно відображає суть дисципліни в контексті сучасної української мистецької освіти. Аналіз термінів також показує їхнє можливе застосування в різних аспектах навчальної програми, проте підкреслюється, що саме термін «образотворча анатомія» має найбільшу відповідність до художнього процесу та специфіки навчання, орієнтованого на візуальне сприйняття і створення образу живого тіла крізь аспекти анатомічної науки.

У статті також розглядається етимологія таких термінів як «художня анатомія» та «мистецька анатомія», їх історичний розвиток у різних мовах, що дозволяє зрозуміти процеси мовних запозичень і трансформацій. Акцентується увага на тому, що термін «образотворча анатомія» відповідає як традиціям української лексики, так і потребам науково-освітньої діяльності в Україні в умовах незалежної держави, де важливим є збереження та розвиток національної мовної ідентичності. Стаття пропонує аналіз термінів через призму їхньої адаптації до сучасних освітніх вимог, підкреслюючи важливість вивчення цих термінів у контексті художньої освіти, що сприятиме зміцненню української лексики в галузі мистецтва.

Таким чином, стаття сприяє формуванню науково обґрунтованих підходів до термінологічної практики в мистецькому середовищі України та надає рекомендації щодо використання найбільш відповідних і зрозумілих термінів для навчання в Національній академії образотворчого мистецтва та інших мистецьких навчальних закладах, орієнтуючись на принципи мовної культури і національної ідентичності.

Ключові слова: *пластична анатомія, художня анатомія, образотворча анатомія, анатомічний рисунок, образотворче мистецтво, НАОМА, українська лексика, українська анатомічна термінологія, анатомія, художня освіта.*

Anastasia MELNYCHUK,*orcid.org/0000-0001-9930-1652**Teacher of Plastic Anatomy and Composition, Senior Lecturer at the Department of Digital Visual Arts
National Academy of Fine Arts and Architecture
(Kyiv, Ukraine) a.melnychuk@naoma.edu*

ROLE OF UKRAINIAN TERMINOLOGY IN THE REFORM OF ARTISTIC EDUCATION: RENAMING THE DISCIPLINE “PLASTIC ANATOMY” AS A PATH TO CULTURAL INDEPENDENCE

The article is dedicated to the issue of lexical transformations in the field of artistic education, particularly focusing on the term "plastic anatomy" in the context of the Ukrainian language and educational standards of the National Academy of Fine Arts and Architecture (NAFAA). The use of borrowed terms in contemporary Ukrainian artistic discourse, especially in the field of plastic anatomy, presents an important topic for discussion, as these terms significantly influence language practice and the formation of the terminological system. Borrowed terms from European languages such as

German, Latin, Italian, and Russian have become part of the Ukrainian linguistic tradition, yet their use requires careful adaptation to national linguistic standards and cultural specifics.

The issue of choosing the correct term lies in the necessity of preserving linguistic identity and avoiding excessive dependence on foreign formulations that may not meet the deep cultural and educational requirements. The article emphasizes the significance of the term "image anatomy" and "artistic anatomy," which most accurately reflects the essence of the discipline in the context of modern Ukrainian art education. The analysis of terms also shows their potential use in various aspects of the curriculum, but it is emphasized that the term "image anatomy" best corresponds to the artistic process and the specifics of teaching aimed at visual perception and image creation.

The article also explores the etymology of these terms and their historical development in different languages, which allows for a deeper understanding of the processes of linguistic borrowing and transformation. Attention is drawn to the fact that the term "image anatomy" aligns with both the traditions of Ukrainian vocabulary and the needs of scientific and educational activities in Ukraine within the context of an independent state, where the preservation and development of national linguistic identity is essential. The article offers an analysis of these terms through the lens of their adaptation to contemporary educational requirements, emphasizing the importance of studying these terms in the context of artistic education, which will contribute to strengthening Ukrainian vocabulary in the field of art.

Thus, the article contributes to the formation of scientifically grounded approaches to terminological practices in the artistic environment of Ukraine and provides recommendations on the use of the most appropriate and understandable terms for education at the National Academy of Fine Arts and Architecture and other educational institutions, focusing on principles of linguistic culture and national identity.

Key words: *plastic anatomy, artistic anatomy, image anatomy, anatomical drawing, visual arts, NAFAA, Ukrainian vocabulary, Ukrainian anatomical terminology, anatomy.*

Постановка проблеми. У сучасній мистецькій освіті України виникає потреба в уточненні та коректному використанні термінології, зокрема зміни назви дисципліни «пластична анатомія». Це пов'язано з еволюцією наукового підходу та зміною освітніх стандартів, що вимагає перегляду термінів, котрі використовуються для опису навчальних предметів, що стосуються вивчення будови людського тіла в образотворчому мистецтві. Традиційно вживається термін «пластична анатомія», але в умовах глобалізації та інтеграції в міжнародний науково-освітній простір виникає необхідність уточнення цієї назви, а також можливого адаптування її до української мовної практики. Постає проблема вибору оптимального терміна, що б найкраще передавав специфіку дисципліни та зберігав мовну ідентичність. Термінологія, що застосовується в академічному мистецькому середовищі, є важливим компонентом педагогічного процесу і відображає не лише мовну ситуацію, але й історичні, культурні та соціальні контексти, в яких функціонує система освіти. Використання назви курсу «пластична анатомія» вимагає адаптації до сучасної мовної практики в українсько-європейському контексті, з огляду на потребу у врахуванні змін у мистецькій освіті та розвитку наукової термінології. Це адаптування передбачає не лише уточнення термінології, але й інтеграцію до загальноєвропейських стандартів, що відображають новітні підходи до викладання пластичної анатомії у контексті мистецтва.

Аналіз останніх джерел і публікацій. У роботі *M. Kruger-Furhoff (1995)* досліджується, як ідеалізований класичний образ людського тіла змінювався в мистецтві модерну. Автор фоку-

сується на перетворенні концепцій краси через призму анатомічних дефектів і соціальних впливів. Це джерело є важливим для аналізу еволюції ідеї гармонії тіла у мистецтві. Видання *Ciuyuer, Duval (1980)* простежує розвиток зв'язків між анатомією та образотворчим мистецтвом, починаючи з античності до сучасності. Робота дає історичний контекст для розуміння співпраці науки і мистецтва, що є цінним для досліджень пластичної анатомії. Книга *E. Lelli (2003)* аналізує історичні й теоретичні аспекти зовнішньої анатомії в мистецтві. Звертається увага на зміну підходів до зображення людського тіла в різні історичні періоди, що робить її корисною для вивчення еволюції методів візуалізації тіла. Дослідження *Mendelssohn (1988)* зосереджено на перших підручниках з анатомії для художників, написаних німецькою мовою. Включає бібліографію з питань анатомії для митців, що є цінним джерелом для аналізу ранньої художньої освіти. Автор статті у своїй праці «*Історико-мистецький аспект походження терміну "пластична анатомія"*» (2023) розглядає етимологію терміна «пластична анатомія», аналізуючи його виникнення та застосування в мистецтві. Стаття підкреслює специфіку терміну в контексті української мистецької традиції. Решта праць є ґрунтовними зарубіжними та українськими словниками, якими автор скористалась під час наукового дослідження: *Klein, K. "A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language" (1992)*, *Ferreira, F., Nogueira, M., Defelipe, J. "The Influence of James and Darwin..." (2006)*, *Cirulli, F. "Herders Mature Philosophy of Sculpture" (2008)*, *Jonker, M. "The Academization of Art" (2017)*,

Varbot, Z. Z. "Etymological Dictionary of Slavic Languages" (2024), *Oxford English Dictionary* (1989), Ba 'labakkī, M. "Al-Mawrid" (1967), Сулейманов, М. А. «Лексика даргинської мови» (1985), Грінченко, Б. «Словник української мови в 11 томах» (1978–1981).

Метою статті аналіз термінів, пов'язаних зі зміною назви дисципліни «пластична анатомія», передбачає ретельне дослідження мовних, наукових і культурних аспектів, які зумовлюють необхідність оновлення термінології в сучасній мистецькій освіті, а також обґрунтування доцільності використання українського терміна «образотворча анатомія» в контексті сучасної термінологічної практики в Україні. Стаття прагне запропонувати науково обґрунтоване пояснення щодо використання термінів у художньо-освітньому середовищі, яке забезпечить лінгвістичну та культурну відповідність сучасним вимогам української номенклатури.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день вивчення пластичної анатомії в українських мистецьких ЗВО є обов'язковим курсом таких базових дисциплін, як рисунок, живопис, скульптура, дизайн, графічні мистецтва, сценографія, мультимедіа тощо. Пластична анатомія, як дисципліна, слугує наукою прикладного значення в мистецькій освіті, за своєю сутністю є міждисциплінарною та знаходиться на стику різних соціокультурних знань. Навчальний процес з пластичної анатомії – це тривалий процес, під час якого студенти практикують рисунок з натурних кісткових та м'язових препаратів, анатомічних муляжів, гіпсових зліпків, екорше тощо. Крім цього, вивчається зв'язок фігури на основі скелета та узагальнення м'язових масивів морфології живого тіла. Але, на жаль, термін «пластична анатомія», її справжня суть дотепер для українських мистецьких закладів розумілися в рамках усталених догм Академії мистецтв СРСР та низки посібників, за основу яких українські художники-викладачі брали праці російських авторів. Тому сучасне використання терміну «*пластична анатомія*» в українському науковому дискурсі трактується досить усталено. Деякі судження є результатом псевдотеорії культуротворчості, яка набула широкого висвітлення в інформаційно-словниковій базі, наукових публікаціях та науково-популярній літературі. Проблематику термінології на теренах України (колишньої радянської республіки) актуалізують також особливості перекладу іноземних джерел та трактування термінології українською мовою, результатом чого стає повільний семантичний дрейф.

На теперішній час, коли Україна відновила зв'язки із Західною Європою і має доступ до європейських бібліотек та електронних ресурсів, безумовно, актуалізувалася потреба в цілісному переосмисленні назви дисципліни та набула вагомості необхідність розгляду критеріїв, за якими буде доречно змінити назву курсу в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури як вищому навчальному закладі мистецької освіти IV рівня акредитації, що набуває статусу Національного.

1.1. Якщо коротко розглянути ретроспективу генези розвитку терміну, то слід торкнутися Доби Ренесансу, коли назву дисципліни ввели в перших художніх академіях. Вивчення анатомії для художників (протягом XV–XVI ст.), що спершу називалося «*мистецтво анатомії*» (італ. «de'arte dell'anatomie») (Kruger-Furhoff, 1995), «*загальна анатомія*» або «*функціональна анатомія*» (італ. «anatomia pubblica» та «funzione anatomia») чи просто «*анатомія*» (італ. «notomia», «anotomia»), передбачало навчання анатомії як художників, так і студентів-медиків (Cuquer, Duval, 1980). Ще в XVII ст. фігурують вислови на зразок «*анатомія у відповідності з мистецтвом живопису та скульптури*» (франц. «anatomie accommodée aux arts de peinture et de sculpture») (Lelli, 2003). У другій половині XVIII ст. утворюються італійські терміни «*зовнішня анатомія*» (італ. «anatomia esterna») та «*живописна анатомія*» (італ. «anatomia pittorica») (Mendelssohn, 1988).

Однак історія вживання терміну «пластична анатомія» охоплює проміжок понад двісті років, і вперше цей термін був уведений письменником, науковцем, художником та теоретиком мистецтв Йоганном Вольфгангом фон Гете на початку XIX століття. Цей термін пов'язаний з появою воскових фігур, що якнайкраще відображали поняття створення пластичної форми людського тіла. Про це напише у своїй промеморії «*Plastische anatomie*» (1832) літературний діяч та мислитель Й. Гете після своєї поїздки до Італії в 1786–1788 рр., де він ознайомиться з анатомічними восковими скульптурами колекції родини Медічі, зібраною Феліче Фонтаною (Мельничук, 2023). Цей документ було адресовано державному раднику Пруссії Крістіану Вільгельму Бойту з метою заручитися його підтримкою створення в Берліні колекції воскових анатомічних моделей, подібних до тих, що були у Флоренції для медичних та загальноосвітніх цілей. Причиною створення такої колекції став дефіцит трупів, що застосовувалися в навчальних цілях, і який у свою чергу був спричинений новинами про вбивства та викрадення тіл в Англії та

Шотландії. По смерті Гете (1832) анатомічна революція 1848 року змусить більшість анатомів все ж таки приділяти увагу пластичній анатомії не лише в Німеччині, а й у Європі в цілому (Мельничук, 2023). Самих же медиків воскові моделі вже ніяк не могли задовольнити, оскільки уявлення про природу хвороб на той момент сильно змінилося, і воскові пластики не давали належних знань у порівнянні з трупами. Таким чином, уже в другій половині XIX – на початку XX ст. скульптурні моделі не використовувалися для медичної підготовки, а стали доступними для загальної освіти громадян усіх вузів, у тому числі і вищих художніх закладів. Художники поступово перестають відвідувати Медико-хірургічні академії з метою вивчення людського тіла на розтиних трупів, а навчаються анатомії на воскових моделях, а також на живій натурі (Мельничук, 2023).

Отже **«пластична анатомія»** – це мистецтво наявних анатомічних препаратів, пристосованих для навчання, які виготовляли з використанням кольорового воску, що виявився ідеальним матеріалом для цієї мети (Klein, 1992: 71). Муляжі пластичної анатомії дали дуже чітке тривимірне зображення, зазначили реальні форми та дали змогу вивчити тіло в усіх видимих змінах. Стрімкий успіх воскових моделей значною мірою пояснюється їх дидактичними перевагами перед анатомічними атласами та трактатами, оскільки вони чудово вирішують питання XVIII та XIX ст. про функції організму, забезпечуючи тривимірне уявлення про натуру. Цінність воскових муляжів у тривимірному зображенні для свого часу полягає в тому, що вони вперше набагато точніше відтворювали вихідний зразок, ніж це міг би відтворити рисунок на площині.

Якщо розглянути сам термін **«пластичний»**, то його понятійний апарат можна розглянути в такій послідовності: Plástik, англ. plastic, фр. plastique через пізньолат. plastica «творення», слат. plasticus «пластичний» пов'язуються з гр. πλαστική «пластика, скульптура, образотворче мистецтво», πλαστικός «пластичний, піддатливий; образотворчий», похідним від прикметника πλαστός «виліплений, ліпний», пов'язаного з етимологічно не зовсім ясним дієсловом πλάσσειν «ліпити (з глини, воску); відливати, виливати; формувати, утворювати». Однак у такому випадку ми говоримо про «скульптуру», про «ліпку», про естетику краси правдоподібності воскових фігур до живого тіла, але, оскільки на сьогоднішній час на заняттях з пластичної анатомії ми вивчаємо анатомічні муляжі та екорше як допоміжну складову в опануванні вивчення живої природи, першочергово вивчаємо анатомічний аналіз на живій натурі,

зміни в тонусі м'язів живого тіла, таким чином стараючись створити анатомічну грамотність і дійти до образу живого тіла через його естетику, філософію, психологію та фізіологію, – не є актуальним говорити про анатомію в помилковому сенсі «скульптурному», «рельєфному» і т. д. (Ferreira, 2006; Cirulli, 2008).

Також важливо зазначити, що термін, який пішов від німецького словосполучення **«пластична анатомія» «plastische Anatomie»**, ідентифікується як німецький термін, що є надбанням Німеччини, а такі терміни, як «plastique anatomie», «plastic anatomy», «пластична анатомія», – це є утворення синтаксису, запозиченого з німецької.

1.2. У XXI столітті в західноєвропейських посібниках зустрічаються обидва терміни: як **«художня/мистецька анатомія»**, так і **«пластична анатомія»**. Однак переважає англомовний термін «artistic anatomy» (художня/мистецька анатомія), що територіально зустрічається в країнах Англії, Іспанії, Італії, Хорватії, Франції, Нідерландах, у той час як німецькомовний термін «plastische Anatomie» (пластична анатомія) частіше тепер вживається в колишніх країнах СНД.

Назва дисципліни в західноєвропейських художніх академіях, яка є актуальною натеper, становить такі варіації:

– **«Анатомія для художників», «художня/мистецька анатомія»** (Школа витончених мистецтв у Парижі, Академія витончених мистецтв у Флоренції, Академія витончених мистецтв у Римі, Академія мистецтв у Барселоні, Королівська академія витончених мистецтв Сан-Фернандо (Мадрид), Лісабонський університет, Бостонський університет мистецтв).

– **«Анатомія та анатомічний рисунок»** (Академія образотворчого мистецтва у Відні).

– **«Анатомічний рисунок»** (Мюнхенська академія мистецтв).

– **«Анатомія»** (Академія образотворчого мистецтва у Дрездені, Академія витончених мистецтв Німеччини, Академія мистецтв у Нью-Йорку).

– Лише у вищих мистецьких закладах на території колишніх країн СНД назва залишається усталеною – **«пластична анатомія»**.

1.3. Зважаючи на те що система освіти в Україні знаходиться в трансформаційному стані, важливо врахувати, що процес формування особистості у ВНЗ повинен забезпечуватися через прискорений інноваційний розвиток освіти шляхом оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних та мистецьких досягнень.

Раніше традиційна система навчання більш чи менш задовольняла суспільні потреби, однак кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувалися революційними соціально-економічними, інформаційними та мистецькими змінами, які вимагали кардинальних змін в освітньому середовищі. Відбувається стрімке зростання об'ємів інформації, що потребує швидкого оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання. Якщо в традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, то в нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення студента, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності в постійно мінливому соціальному середовищі.

Слід зауважити, що розвиток даної дисципліни не зупиняється на традиційному методі її опанування під час навчального процесу. У зв'язку із соціокультурними, політичними та мистецькими змінами, зарахуванням на курс молодих абітурієнтів та викликів сучасної мистецької освіти ми вдосконалюємо свою дисципліну за рахунок інтерактивних методів, які, безумовно, включають такі підходи, як творчі завдання, лабораторно-дослідні завдання тощо. Слід сказати, що раніше при вивченні пластичної анатомії послуговувалися *методом препарування, методом зарисовок, методом антропометрії, методом пояснювально-ілюстративним, методом споглядання, методом анатомічного та художнього аналізу, методом вивчення живого тіла*. Однак у час інноваційних технологій та інформаційних можливостей у вивченні пластичної анатомії ми послуговуємось додатковими та можливими новими методами: *кейс-метод, «Сократів діалог», метод аналізу, аудіовізуальний метод навчання, метод творчого пошуку (дослідження), метод проєктів, метод «дерево рішень», метод експерименту*. Це говорить про те, що при вивченні дисципліни ми використовуємо інноваційні технології, де студенти також розпочинають вивчення анатомії за допомогою цифрового простору. Особливо це стосується кафедри дизайну (РП «Академічний рисунок та пластична анатомія»), кафедри рисунка (новостворена ОПП «Анімаційний рисунок») кафедри сценографії та екранних мистецтв (ОПП «Мультимедіа»).

1.4. Стрімкий розвиток міжнародних відносин веде до тісної взаємодії різних культур і цивілізацій. У світі залишилося мало місць, де жителі за своє життя стикаються лише з однією рідною мовою. Телебачення, ЗМІ, інтернет проникають всюди, а разом із ними – й іншомовні форми спіл-

кування. Люди подорожують, мігрують, намагаються пристосуватися до нової обстановки, зрозуміти особливості життя в інших місцях, іноземні мови входять у багатьох країнах до освітнього мінімуму шкільних та вузівських програм підготовки, і часто мова освіти відрізняється від рідної мови. Вищезгадані процеси істотно впливають на мовну ситуацію загалом.

Треба звернути особливу увагу на те, що протягом сторіччя наша Академія була під егідою Академії мистецтв СРСР, відповідно, назви дисциплін та програми були непорушними і в системі української освіти як освітньої системи СРСР. Натепер, коли непорушним постає також питання національної української термінології, є також привід зауважити, що для нашої Академії, яка носить статус Національної, повинна і назва бути не заангажованою іншомовним словом чи русизмом, а створена власне українською.

Безумовно, слова іншомовного походження – це невід'ємна частина української лексики. Їх запозичення дуже тісно пов'язане з історією нашого народу. Він вступав у багатоманітні політичні, соціально-економічні та культурні відносини з іншими народами світу на різних етапах формування та розвитку власної державності. І, таким чином, збагачував та зміцнював власну мову. Якщо ми говоримо про термін «пластична анатомія», узятий із німецької, то запозичення з німецької мови проникли в українську раніше, ніж з англійської, головним чином у ХІХ та ХХ ст., але в основному вони засвоювалися знову ж таки через російську мову. Оскільки в ХХ ст. доступ до європейських джерел та інформації був закритим для української республіки, а наша Академія йшла під егідою Академії мистецтв СРСР, то і назва дисципліни *«пластическая анатомия»* з російської була перекладена як *«пластична анатомія»*.

Сьогодні новий статус української мови як державної мови європейської країни – України – вимагає особливої уваги до вивчення шляхів становлення саме літературної української мови. Українська мова є однією з найбагатших слов'янських мов, щодо багатства синтаксичного вона є мовою поетичною, мелодійною та мальовничою. Тому пропоную розглянути варіант українською мовою щодо назви дисципліни.

1.5. Наша академія є Національна академія образотворчого мистецтва, тобто **«образотворчий» – це термін «arti del disegno» (мистецтво disegno)** є поняттям ХVІ століття, яке з точки зору сучасної інтерпретації означає «образотворче мистецтво»; рисунок «disegno» в епоху Відро-

дження був основою живописної та скульптурної діяльності (Jonker, 2017). Вищезгадана класифікація перших двох понять відображається в терміні «arti del disegno» (мистецтво disegno; образотворче мистецтво). «Disegno» (або «Disegnamiento») із італійської означає підтвердження Божественного, складається зі слів «Бог» (Dio) та «знак» (segno) (Jonker, 2017). У теорії італійського Відродження «disegno» відображає загальну концепцію задуму витвору мистецтва; «disegno» відповідало малюванню в цілому як самій основі навчання візуального художника.

– Термін «**Образотворча анатомія**»

Морфологічна будова перших частин слів утворена історично від «об» (що означає – перед, за, до, для) + «раз» (що означає – раз; удар, карбування, відбиток, певний землеробський інструмент, смуга, риска, тип, характер тощо); образ (зі значенням – обличчя, щока, ікона, картина) (Грінченко, 1978–1981). Тобто спочатку домінував матеріалістичний аспект значення людської діяльності, однак поступово набуває розвитку психологічний аспект: емоційності, одухотвореності та ін.

Тому можна винести на розгляд запропоновану назву «**образотворча анатомія**» – анатомія, яку вивчають для створення образу живого тіла. Це зв'язок з природознавством для відтворення глибокого мистецтва живого тіла, що відповідає рівню Академії як вищого навчального закладу. Вивчення анатомії призводить до розширення художнього кругозору, розвиває репертуар образів і назавжди змінює результат художньої дії. Цей процес орієнтований на пізнання анатомії живого тіла, при цьому велика увага приділяється зв'язку анатомічних аспектів з образотворчим мистецтвом.

Ще запропоновані варіанти: «**художня анатомія**» та «**мистецька анатомія**» – той, що стосується мистецтва, відтворення дійсності в образах. Однак тут питання постає більш складне з точки зору української лінгвістики.

– Термін «**Художня анатомія**»

1. Від ар. قِذَاح ха:зик (ха:дик мн. число: قِذَاح худда:к, худдок) – «майстер» (Balabakki, 1967).

2. «Ху дочки кь» – бути мазаючи, фарбуючи показувати. Даргинська мова.

3. У старослов'янській мові реконструюють прикметник *xodogъ зі значенням «досвідчений, майстерний», що нагадує готське handugs «мудрий» (Varbot, 2024).

4. Саме готське handugs «мудрий» споріднено англійському handy «зручний; майстерний; вмільий», нідерландському handig «вмільий», швед-

ському handig «вмільий» – усе зі старогерманського *handugaz «вмільий», від *handuz «рука» (Oxford English dictionary, 1932).

Так, «художній» як термін означає: 1) образотворчий; 2) мистецький; 3) естетичний. Термін має споріднені семантичні значення: образотворчий, мистецький.

– Термін «**Мистецька анатомія**»

Поняття «мистецтво» є дуже давнім і походить від кореня «ag», що на санскриті означає «йти», «адаптувати», «робити», «виробляти». Цей корінь ми знаходимо майже неушкодженим у латинському слові «ars». Одночасно зі словом «ars» у давньоримській мові побутувало давньогрецьке слово «techne» (Τέχνη), що означає ремесло або майстерність. Відмінності між поняттями «ars» та «techne» не було, оскільки римляни переклали слово «techne» словом «ars». Обидва варіанти мали однакове значення – «мистецтво», що позначало майстерність, уміння майстерного виробництва будь-чого в усіх галузях людської діяльності.

Українське слово «мистецтво» походить від німецького Meister (майстер, ремісник), яке у свою чергу походить від латинського Magister (навчитель, начальник), що, вірогідно, утворене шляхом поєднання слів magis («великий») та histor знавець, умілець, згодом – актор (histrion). Етимологічно цей термін співзвучний з біл. мастацтво, а також старопольським misterstwo, ще вважається запозиченням з польського mistrzostwo (sztuka, mistrzostwo, від mistrz). Слово мистецтво в українську мову було позичено відносно недавно, тому досить пізно з'явилося в українській мові, а уперше засвідчено в журналі «Основа» (1862).

З польської походить і західноукраїнське мистець, яке під впливом польського панування на території Галичини до 1939 року видозмінилося у Наддніпрянській Україні та літературній мові на сучасне митець. Також походить від misterstwo, бо навряд чи можна виводити безпосередньо від відомого в староукраїнській книжності мистрь.

Майстер, майстерність, «майстерний», «experimentum» (досвід, спроба) тощо збагатилися змістовим відтінком художньої творчості в цілому; плумачиться як засіб і форма пізнання життя за допомогою візуального, аудіовізуального, тактильного та іншого досвіду, а також уявної та розумової роботи. Виступає поняття «мистецький» і як критерій не тільки майстерності, а й естетичності (чуттєвості, вишуканості, краси).

Роблячи висновок на основі аналізу, надаю перевагу назві «образотворча анатомія», оскільки вона відповідає українській системі мовного питання і саме словосполучення є українським.

Вважаю, що лексика української мови відіграє вирішальну роль у навчальному процесі Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури і є ключовою для прикладовості (бути зразковою) іншим мистецьким закладам початкової, середньої, передвищої та вищої мистецької освіти.

Висновки до статті підтверджують важливість системного підходу до створення та впровадження української номенклатури в різних сферах наукової та професійної діяльності, зокрема в контексті образотворчого мистецтва та архітектури. Актуальність цієї теми полягає в тому, що в умовах глобалізації, інтеграції та мовної політики необхідно створювати та підтримувати терміни, що відображають не тільки технічні аспекти, але й культурну специфіку та історичну традицію українського народу.

Одним із важливих аспектів, розглянутих у дослідженні, є необхідність подолання впливу іншомовних запозичень, зокрема русизмів та англіцизмів, у сфері термінології вищої освіти, а саме з дисципліни «пластична анатомія». Пропозиція

щодо впровадження терміну «*образотворча анатомія*» як альтернатива «пластичній анатомії» має ґрунтуватися на засадах української мовної традиції, що зберігає глибину та багатство національної лексики. Запровадження терміну «образотворча анатомія» дозволяє: уникнути вузької специфікації, пов'язаної лише з пластичними аспектами мистецтва (як у скульптурі), та забезпечити включення всіх напрямків образотворчого та візуального мистецтва, відповідати сучасним тенденціям європейської та міжнародної наукової і освітньої практики, підкреслити комплексний підхід до вивчення анатомії людини в різних її художніх інтерпретаціях, що сприятиме розвитку міждисциплінарного підходу в навчанні.

Узагальнюючи, слід наголосити, що впровадження української номенклатури є важливою складовою мовної політики країни, яка вимагає не лише лексичних змін, а й системного підходу до їх застосування в усіх сферах діяльності, що безпосередньо сприяє зміцненню культурної та мовної незалежності України в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kruger-Furhoff, M. *Der versehrte Körper: Revisionen des klassizistischen Körpers in der modernen Kunst*. Berlin: Verlag, 1995.
2. Cuyuer, Duval. *Historie de l'anatomie et de la sculpture*. Paris: Librairie, 1980.
3. Lelli, E. *Anatomia esterna del corpo umano: Studio storico e teorico sull'evoluzione della rappresentazione anatomica nell'arte*. Firenze: Edizioni, 2003.
4. Mendelssohn, U. *Die ersten Lehrbücher der Anatomie für Künstler in deutscher Sprache und Bibliographie zur Künstleranatomie*. Inauguraldissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Medizin der Johannes Gutenberg-Universität Mainz dem Fachbereich Med, 1988.
5. Мельничук, А. І. Історико-мистецький аспект походження терміну "пластична анатомія". *Український мистецтвознавчий дискурс*, (2), 2023. С. 73–84. <https://doi.org/10.32782/uad.2023.2.9>
6. Klein, K. *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language: The Origins and Development of Words*. New York: Harper & Row, 1992.
7. Ferreira, F., Nogueira, M., Defelipe, J. *The Influence of James and Darwin on the Development of Scientific Thinking in Anatomy and Evolutionary Biology*. Lisbon: Academic Press, 2006.
8. Cirulli, F. *Herders Mature Philosophy of Sculpture: The 1778 Plastik and Its Philosophical Foundations in the Context of Art History*. London: Routledge, 2008.
9. Jonker, M. *The Academization of Art: A Practice Approach to the Early Histories of the Accademia Del Disegno and the Accademia Di San Luca*. Universiteit van Amsterdam izin vorgelegt. Mainz, 2017.
10. Varbot, Z. Z. «Etymological Dictionary of Slavic Languages. Proto-Slavic Lexical Stock»: The Project, Development, State, Problems, Solutions. *Slavianovedenie*, (5), 67–78, 2024. <https://doi.org/10.31857/s0869544x24050065>
11. Oxford English dictionary. *Choice Reviews Online*, 26(04), 26–1932–26–1932. <https://doi.org/10.5860/choice.26-1932>
12. Ba'labakkī, M. *Al-Mawrid*. Dār al-'Ilm fil-malāyīn, 1967.
13. Грінченко, Б. *Словник української мови в 11 томах*. Київ: Наукова думка, 1978–1981.

REFERENCES

1. Kruger-Furhoff, M. (1995). *Der versehrte Körper: Revisionen des klassizistischen Körpers in der modernen Kunst* [The Damaged Body: Revisions of the Classical Body in Modern Art]. Berlin: Verlag. [in German]
2. Cuyuer, Duval. (1980). *Historie de l'anatomie et de la sculpture* [History of anatomy and sculpture]. Paris: Librairie. [in France]
3. Lelli, E. (2003). *Anatomia esterna del corpo umano: Studio storico e teorico sull'evoluzione della rappresentazione anatomica nell'arte* [External anatomy of the human body: Historical and theoretical study on the evolution of anatomical representation in art]. Firenze: Edizioni. [in Italiano]
4. Mendelssohn, U. (1988). *Die ersten Lehrbücher der Anatomie für Künstler in deutscher Sprache und Bibliographie zur Künstleranatomie* [The first textbooks on anatomy for artists in German and a bibliography on artists' anatomy]. Inauguraldissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Medizin der Johannes Gutenberg-Universität Mainz dem Fachbereich Med. [in German]

5. Melnychuk, A. I. (2023). Istoryko-mystetskyi aspekt pokhodzhennia terminu "plastychna anatomiiia" [Historical and artistic aspect of the origin of the term "plastic anatomy"]. *Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs*, (2), 73–84. <https://doi.org/10.32782/uad.2023.2.9> [in Ukrainian].
6. Klein, K. (1992). *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language: The Origins and Development of Words*. New York: Harper & Row.
7. Ferreira, F., Nogueira, M., & Defelipe, J. (2006). *The Influence of James and Darwin on the Development of Scientific Thinking in Anatomy and Evolutionary Biology*. Lisbon: Academic Press.
8. Cirulli, F. (2008). *Herders Mature Philosophy of Sculpture: The 1778 Plastik and Its Philosophical Foundations in the Context of Art History*. London: Routledge.
9. Jonker, M. (2017). *The Academization of Art: A Practice Approach to the Early Histories of the Accademia Del Disegno and the Accademia Di San Luca*. Universiteit van Amsterdam izin vorgelegt. Mainz.
10. Varbot, Z. Z. (2024). Etymological Dictionary of Slavic Languages. Proto-Slavic Lexical Stock: The Project, Development, State, Problems, Solutions. *Slavianovedenie*, (5), 67–78. <https://doi.org/10.31857/s0869544x24050065>.
11. Oxford English dictionary. (n.d.). *Choice Reviews Online*, 26(04), 26–1932–26–1932. <https://doi.org/10.5860/choice.26-1932>.
12. Ba'labakkī, M. (1967). *Al-Mawrid. Dār al-'Ilm fil-malāyīn* [Al-Mawrid. Dār al-'Ilm fil-malāyīn]. [in Iranian]
13. Hrinchenko, B. (1978–1981). *Slovnnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh* [Dictionary of the Ukrainian Language in 11 Volumes]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].